

Vēlreiz par M. Zīverta Tvanu

Redakcija nupat saņemusi Pētera Aigara recenziju par M. Zīverta lugas Tvens pirmizrādi Augustendorfā Mērbekas latviešu teātrā uzvedumā. Ievērojot lielo interesu, kas par šo darbu radusies, kā arī latviešu kultūras dzīves sašaurināšanos Vācijā, redakcija sniedz šo atkārtoto izrādes novērtējumu un aicina arī pašus lasītājus turpmāk plesūtīt mūsu laikrakstam savus spriedumus un vērtējumus par dažādiem kultūras notikumiem, ieskaitot izrādes, koncertus, izstādes un jauniznākušās grāmatas. Interesantākās vēstules publicēsim. Tās adresējamas kultūras nodajai.

Turpinot formālos un idejiskos meklējumus, Mārtiņš Zīverts trimdas teātri apbalvojis ar jaunu skatuves darbu Tvens. Rakstnieks nav odze, kam izlīst no savas īdas, arī Zīvertam tas nav izdevies, tomēr Tvenā manāmas pazīmes, kas lauj secināt, ka Zīverts pošas latviešu skatuvi nākotnē pārsteigt ar jaunām atzinījam. Lai atklātu ievērojama gleznotāja mūža tragēdiju, autors to novēd uzlidojuma laikā patvertnes velvēs un sugestē, ka izeja aizbērta. Cilvēks, kas gājis caur dzīvi ar smaidu, pēkšni pirms bojājas atskārst, ka viņa dievinātā sie-

va bijusi neuzticīga, viņa darbs nepilnīgs, ko ledriktas nopulgot pat viņa audēknis Miilitis. Launā simbols — Dr. Tods satric un nojauc pēdējos pamatus, uz kuriem meistars Valdemārs dibinājis savu dzīves laimi. Kad veins atsedzis cilvēka rakstura jaunās puses, pārējie — Laura, Miilitis, Irja var aiziet uz dzīvi, bet meistaram Valdemāram vairs augšupeļa nav.

Zīverta pesimisms nekad nav bijis tik nakšķains un tik pamatots kā šeit. Bet pesimisms un dzīves noliegšana jau ir tikai medajas viena puse. Māksla prasa sintēzi, un jo sevišķi skatuves māksla. Kādēj šie cilvēki cieš un vēlas arī turpmāk ciest, — uz šo jautājumu Zīverts izvairas pat no subjektīvas atbildes. Kas vada viņa varonus — ticība Dievam vai instinktam, izrādes beigās paliek mīkla. Mākslas būtiskais plenākums nav nodezināt visus tiltus, lai skatītājs justos kā uz tuksnešainas salas, no kurās nav izejas. Ciešanu jēga prasa dzīļaku traktējumu un plašāku tvērumu. Te nepletiek ar Mefisto līdzinieka Dr. Toda sarkasmu: „Nevienam zvēram es nevarēju iemācīt plosīt savu ģinti, bet cilvēks to dara ar smaidu!“ Cerams, ka mūsu ievērojamais autors atgriezīsies vēl pie šīs problēmas un sniegs to pilnvērtīgā zīvertiskā griezumā.

Mērbekas teātra pāri palikušie aktieri bija izrādes sagatavošanai ziedojuši rūpīgu darbu. Režisors Kārlis Dzelde-Baltpurviņš atradis teicamu spēles izplājumu, kam gan vietumis pietrūkst izdomas un dināmikas. Darbība taču norit uzlidojuma laikā, satrauktā gaisotnē, bet no šī satraukuma inscenētājs bija līcis

lietā tikai mazu daju. Skatu izplānojums visumā attapīgs, tāpēc lugas noslēgums pilns drāmatisma.

Evalda Dajevska dekorācijas pleskanotas lugas drūmajam pamattoņam, skopiem vilcieniem mākslinieks sniedzis aizbērtas patvertnes ilūziju.

Meistaru Valdemāru tēloja Pēteris Dumpis. Ārējā maskā un žestos aktieris pārliecīnāja, mazāk izdevās vietas, kur jāuzbango zemāpziņas atvariem. Viņa sievu Lauru Helga Gobzine traktēja kā sīkplisonisku sentimentālu sievieti, kam jau ziedu laiks pāri. Maiga Damroze nelielajā Irjas lomā atplauka koša un atturīgi trausla, labi kontrastēdama dzīvības alkas ar nāves jausmām. Dr. Todu tēloja Oļģerts Parnickis. Viņa veins likās par maz velnišķīgs. Tikai pēdējā skatā atplauka jaunā apsolosā mākslinieka talants visā košumā. Miiliti — kaprizo un godkārīgo jauno gleznotāju ar atzīstamu skatuves mākslas miljotāja veiksmi tēloja volontieris Kārlis Kuzulis.

Divu stundu garā izrāde būs Vācijā parlikušiem tautiešiem vērtīgs mākslas guvums. Latviešu lugu pirmizrādes mūsu kultūras dzīvē vajadzētu pārvērst par svētkiem. Mārtiņš Zīverts to pelnījis.

Pēteris Aigars